

A FAKIR.

(Regény.)

Azt kérdezte édesanyám, hogy mi forgatott ki magamból? Ha erre a kérdésre akarok felelni, akkor az életről kell beszélnem. Az életről, ami van és nincs. Az emberek azt mondják, hogy az álom az élet visszhangja. De lehet az is, hogy az egész élet csak álom. Ezt édesanyám már hallotta. Ez apának is kedvenc témája volt. Amikor tizen-nyolcesztendő koromban nekiindultam a nagy világnak, ezt a mondatot vittem magammal útravalóul. A fehér kultúra világvárosai nagyon rövid időre, később már csak futólag érdekelték. A sűrű, uniformisba öltöztetett tömeglélek börtönének ismertem meg valamennyit. Egyetlen ösztönös vágyam az volt: Menekülni! Menekülni! Nem tudtam még, mit akartam... A vágyam mérföldjáró csizmákat öltött magára és kevés volt neki minden sebesség, minden gyorsaság. Rohanni, száguldani kelet felé!... Nem beszélek a metropolisok köröngetegeiről, koldus lelkéről, vonatról, automobilról, hajóról... Szomjas lelkem türelmetlenül gázolt át Európa, Amerika kultúráján. Hajszoltam az újat, a tisztát, a másikat!... És egyszer csak azt vettem észre, hogy valahol India északi részén, apró, pici városkában, a főtéren állok és megdöbbszent lélekkel figyelem egy fakir mozdulatlanságát. Valami ostoba zendülést fojtottak akkor vérbe az angol katonák s amikor én a főtérre kerültem, egy szakasz angol katona a tiszt vezénylese mellett azon igyekezett, hogy főbelője a megkötözött fakirt, mint a zendülés titokzatos felbujtóját. A tiszt káromkodva szidta a katonákat. Újra és újra vezényelt... A katonák mereven és sápadtan csináltak meg minden mozdulatot. A fegyvert vállhoz emelték, céloztak is! S a ravaszt meg-rántani nem bírta egyik se! A legkínosabb erőfeszítés vergődött arcukon, minden idegük táncolt és az ujjuk, amivel meg akarták rántani a ravaszt, megdermedt. A tiszt új katonákat hozatott, ugyanaz történt. A végén ő maga rántotta elő revolverét, hogy véget vessen a kínos játéknak és az ő uja is megdermedt. Nem tudták megölni a fakirt! Az pedig ott állt a főtéren, nyugodtan, oszlophoz kötve, szeme nem is nézett a katonákra, hanem valahová messze, a távolba, mintha nem is ezt az életet élte volna végig ugyanezen idő alatt, hanem valami szebbet, valami magasztosabbat!

A város bennszülött lakossága ott állott körülötte és egyetlen hangos szó nélkül imádkozott. A tiszt később azt próbálta meg dühében, hogy bekötötte a fakir szemét és úgy akart vele végezni. Nem sikerült. Teljesen tehetetlenek voltak a lelkierő ismeretlen nagysága előtt. Végül

is otthagyták a fakirt oszlophoz] kötve a főtéren és sietve távoztak a városkából. Én akkor ott maradtam és a fakir lábához ültem. Beszéltem hozzá. Hosszú, szívós kísérletezésemnek az volt az eredménye, hogy lassan felém fordította fejét és éreztem, hogy átnéz rajtam. Megkérdeztem, hogy honnan van benne és mi ez a borzasztó erő, amivel megleckéztette az angol katonákat? Hosszú ideig nézett rám. Éreztem magamban szeme sugarának perzselő járását és lassan megeredt ajkáról a szó. Tőle is csak azt hallottam, hogy nálunk nem a lélek vezényli a testet. A testnek ura a vágy! Pedig ebben az esetben a lélek meghalt. Tőle is azt tanultam, hogy a testet a léleknek kell vezényelni. Mert az élet szenvedés! Az első hang, ami a születés után elröppen ajkunkról: a sírás. S aki az egész életén végig megtartja ezt a hangot, aki egész életén át szenved, az a végtelenséggel beszél. Hiszen egy egész élet könnye nem több, mint egyetlen csepp a Nirvána forrásából...

A fakir reggelig beszélt hozzám, csendes, elmélkedő hangon és én úgy éreztem, mintha testem falai repednének meg s a lelkem nagyot lendülve tágult ki messzire, nagyon messzire s valahol meglátta egy egészen más világ, egy egészen más élet határát... Ott maradtam...

Ferenc ránézett anyja ezüstfelhős, sápadt fejére. Dombayné szeme lezárult. Az izgalmakban halálra fáradt testet magához ölelte az álom. Ferenc nézte némán, szeretettel, azután könnyedén karjaiba vette és az ő gyenge testének csodálatos erejével nesztelen járással vitte vissza szobájába, ahol felöltözötten fektette ágyára.

Visszafelé jövet keresztülment Katóka szobáján és sarokba húzódva pillanatra megfigyelte hugának mosolygós álmát. Valami nagyon tetszetett neki, mert az asztalhoz lépett, egy szál piros székfűt kiemelt a vázából és puhán fektette Katóka fehéren reszkető keblére.

Azután ahogy jött, nesztelenül ment vissza szobájába, hanyatt feküdt a keskeny deszkán és egyre messzebb távolodott lelke a testiség sűrke birodalmából.

X.

Az Ördögórom magasbatörő sziklája körül forró örvényben kavargott a szél. A hegyoldalon a favágók fejszéje kalapálta a haláltváró törzseket. Lassan emésztette föl az emberi erő az erdőt.

Gyenge mérnök a roppant melegtől lihegve, lelkiismeretesen végigjárta a favágók vonalát. A munkavezető, az óriás Ofrin Vaszily vele járt és mindenben felvilágosítást adott neki.

— Mi van itt veletek, Vaszily? A másik oldalon mégegyszer annyit vágatok ugyanannyi idő alatt.

Megfontoltan felelt a ruthén paraszt:

— Vastagabbak a törzsek uram és keményebb a fa. Ilyen kemény fát soha életemben még nem vágtam. Dupla árat kérhetsz érte. Asztalos ilyen fából még nem csinált bútort!

— Csakhogy nem lesztek készen a kiszámított időre. S a fát nem tudom a lekötött időben szállítani!

A paraszt egykedvűen felelt:

— Több ember kell uram, akkor nem lesz baj!

A mérnök megállt és megtörölte izzadó homlokát.

— Ezt meg kell a gazdával beszélnem!

Kis ideig gondolkozott, aztán újra megszólalt:

— Jó. Majd meggondolom. — Mi ujság különben?

A paraszt csendes szóval sorolt el mindent. Az emberei jókedvűek, szeretnek a mérnök úr alatt dolgozni. A legjobb favágója házasodni készül. Belebolondult a szomszéd hegy pásztorának a lányába. Az Ördögörom tetején pár nappal ezelőtt többen emberalakot láttak. Mindenki azt hiszi, hogy maga az ördög, mert ember még nem ment fel oda anélkül, hogy le ne zuhant volna. A szomszéd birtokos, a Bertin Gábor két napja megint megvadult és késsel szaladt neki az embereinek. Kettő közülök átmenekült a területükre és szeretnének beállni a munkába. A mérnök közbevágott:

— Hol vannak?

— Itt vannak valahol az erdőn. Engem kértek, hogy szóljak a mérnök úrnak.

— Próbáld meg. Hívd ide őket.

Ofrin Vaszily tett egy-két futólépést, azután egy kis emelkedés tetején olyan helyre állt fel, ahonnan úgy gondolta, hogy erősebben lendül a hang. Szája elé zárta két tenyerét és átható, hosszú kiáltást küldött az erdőbe. Ismételte háromszor. Ekkor visszhangot kapott. Újra felszakadt a hang a torkából még hosszabban, még élesebben, azután nyugodtan jött vissza a mérnökhöz.

— Mindjárt itt lesznek.

A mérnök feléje fordult.

— De hallod-e, Vaszily, tisztességes emberek ezek?

— Akár én, olyanok!

— Akkor mért haragudott meg rájuk Bertin Gábor?

— Te is hallottad már uram, hogy Bertin Gábor vadállat! Onnan nem csoda ha valaki elmenekül. Isten őrizzen meg attól, hogy valaha a gazdám legyen.

A mérnöknek hirtelen eszébe jutott valami.

— Nektek is van új gazdátok! Hallottátok?

— Hallottuk! De ő nem új gazda. Ő a nemzetes asszony fia. Gyenge kíváncsi lett.

— Mit hallottatok róla?

A paraszt nyugodtan felelt:

— Senki se mondta, hogy rossz ember! A többi meg ostobaság és nem baj!

— Mi az a többi?

— Magam sem tudom. Beszéltek a furcsa szeméről. Meg hogy

olyan, mint egy kísértet. Hogy beszél az állatokkal és feltámasztotta András bácsit! De én ezt mind nem hiszem...

A mérnök meglepetten nézett rá.

— Nem hiszed?

— Nem... A fő, hogy nem rossz ember!

Gyenge nyomatékkel felelt:

— Azért mégis azt mondom neked, ha eljön és meglátjátok, nehogy megijedjetek tőle! Mert akárhogy is van, mégse fogja leharapni az orrotokat.

A paraszt büszkén ütött a mellére.

— Mi az ördögtől se félünk, ha kezünkben a fejsze! Majd vigyázzunk, hogy akkor is a kezünkben legyen!

A két menekült hirtelen felbukkant a mérnök előtt, mintha a földből bujtak volna elő. Alázatosan kapták le kalapjukat és reszketve állottak. Látszott rajtuk, hogy durva, kegyetlen bánásmódhoz vannak szokva. A mérnök kikérdezte őket. A nevüket, falujukat, családjukat és megkérdezte, miért jöttek át? Elmondták, hogy Bertin Gábor két napja az ő szakaszukon járt és maga ügyelt fel a vágásra. Egy nagyon kemény fa került éppen a kezük alá, ők ketten vágták. Teljes erővel dolgoztak. A mellükben már sípolt a levegő és a karjuk érzéketlen volt, mint a faága. És nem merték abbahagyni a munkát, mert Bertin Gábor tekintete rajtuk volt. A fejük már szédült és a szemük előtt kavargott az erdő. Egyiküknek a fejszéje akkor egy csomóba csapott bele s a csomó mintha acélrúgó lett volna, úgy lökte vissza a fejszét. Az erőtlen, holtrafáradt kar tartani se bírta, a fejsze hatalmas lendületben röpült ki az ujjak szorításából és süvítve zúgott el Bertin Gábor feje mellett. Borzasztó harag öntötte el a gazdát. Övéből kirántotta kését és ha nem szaladnak neki mindketten az erdőnek, leszúrja őket, mint a vadat.

Elbeszélésük végén reszketve figyelték a mérnök arcát. Féltek, hogy annak most fog feltámadni a dühe. S amikor látták, hogy nincs okuk félni és a mérnök tovább is komoly és csendes, boldog vigyorgásba olvadt át arcuk és áhitattal várták a választ.

— Vaszily ezt a két embert felveheted a munkásaid közé. A többről majd beszélünk.

A munkavezető félreállt és magához intette a két embert. A tisztelet jele volt ez. Feljebbvalója előtt nem akart hangos szóval rendelkezni. Halkan pár szót szólt nekik, azok vidáman kiáltottak köszönetet és magasba emelt fejszéivel mentek be az erdőbe, hogy elfoglalják kijelölt helyüket.

Vaszily csendesen nézett utánuk.

— Szegény ördögök, a sok gonoszság után azt hiszik, hogy most a mennyországban vannak.

A mérnöknek csak most jutott eszébe, hogy talán ostobaságot csinált.

— És ha Bertin Gábor megtudja, hogy mi fogadtuk fel a két embert?

Vaszily sötéten nézett maga elé.

— Egész biztosan megtudja. Keresni is fogja őket. Dehát mindenki ott dolgozik, ahol akar. Senki se köti nála le magát hosszú időre.

A következő pillanatban az Ördögórom csúcsán akadt meg a szeme a munkavezetőnek. Csendesen a mérnök füléhez hajolt és mintha félne attól, hogy valaki meghallja, fojtottan suttogta :

— Ember van az Ördögórom csúcsán ! Nézz fel uram !

A mérnök felnézett a magasba és meglepetten ismerte fel ott egy ember körvonalait.

— Nézz bele a látcsövedbe uram, talán megismered.

A látcső a szem elé emelkedett s a mérnök hosszasan, vizsgálódva nézett keresztül rajta. Azután leengedte a látcsövet és megdöbbenve szólt :

— A gazdátok ! Dombay Ferenc !

Vaszily megrémült.

— Szent Isten ! Még lezuhan !

És futásnak akart indulni. A mérnök rátette kezét a karjára.

— Ne féltsd a gazdádát. Nem történik annak semmi baja !

S az emberi alak pár perc múlva el is tűnt a szikláról. Ofrin Vaszily és a mérnök még végigjárták a favágók hátralévő munkavonalát. Mindenütt szorgalmas, egyforma csapással zuhogott a fákra a fejsze. Monoton, egyforma ének kísérte a ritmust és láttukra pillanatra mindenfelé megállt a munka, hogy vidáman, hangos szóval kiáltásuk oda hozzájuk a köszöntést :

— Dicsértessék az Úr !

Amikor a szemle befejeződött s a tavalyi vágás határához értek, a mérnök nem állhatta meg, hogy a közelben emelkedő kis sziklára fel ne másszék. A munkavezető nem kérdezett semmit, megértette és mosolyogva figyelte. A sziklán a mérnök kiegyenesedett és gyönyörködve nézett le a völgybe a vízgát hatalmas tavára, az ő munkájának az eredményére. Szeméhez emelte látcsövét és szakértő tekintettel szaladt végig a jól ismert tájon. Minden fa, minden kis zug a lelkéhez nőtt. Itt érezte csak jól magát az Ördögórom alatt . . .

Ofrin Vaszily füle ezalatt valami furcsa zajt hallott átszűrődni az erdőn. Nyugtalanul feszítette neki fülét a bukdácsoló, törtető lármanak és aggódva szólt fel a mérnökhöz :

— Uram, hallod? Valami baj van !

A mérnök is figyelt, azután gyorsan leugrott a szikláról.

— Mi baj volna ?

— Nem tudom. Nagyon kiabálnak az emberek és futás zaját hallom.

A kiabálás folyton nőtt s a törtetés egyre közelebből hallatszott. Kis idő múlva megpillantottak két feléjük rohanó alakot, akikben az előbb felfogadott két embert ismerték fel. Ki voltak kelve magukból. A szemük vergődve kapkodott a rémülettől és csodálatos gyorsasággal futottak.

Ajkukból minden vért kifacsart a félelem és térdük remegett az erőfeszítéstől. Mint két földredöntött zsák, úgy estek térdre a mérnök előtt és dadogva suttogták:

— Uram! Bertin Gábor itt van! Ne engedj megölni bennünket!

A mérnök megdöbbenve nézett össze Ofrin Vaszilyal.

— Nos? Most mi lesz?

A nagy darab ember márványszoborrá egyenesedett. Jegenyevastagságú karja végén játékosan cikázott egyet a fejsze és a ragyogó napsütésben árnyékba borult az arca.

— Mindenki ott dolgozik, ahol akar!

Azután keményen szólt rá az emberekre:

— Ugorjatok fel és álljatok a hátunk mögé. Szedjétek össze magatokat, hátha szükség lesz rátok!

A két szerencsétlen ember ajkáról boldog nyöszörgésben röppent el az öröm, pillanat alatt talpon voltak és a parancsolt helyre állottak. A fejsze lobbant egyet a kezükben.

S az erdőből döngő futással jött ki az irtásra Bertin Gábor, az óriás. Hatalmas vállán fegyver és sötétvörös, kegyetlen arcán düh! Pillanat alatt mérte fel az egész környéket és meglátta a csoportot a szikla tövében. Habozás nélkül indult feléjük és messziről kiáltott:

— Ki merete felfogadni az én két emberemet?!

A mérnök elsápadt, de nem akart gyávának látszani emberei előtt, felkiáltott:

— Én!

A vadember magánkívül ordított:

— Az emberek azonnal velem jönnek!

Ofrin Vaszily megszólalt:

— Mindenki ott dolgozik, ahol akar! Ők itt akarnak dolgozni. Itt maradnak!

Bertin Gábor lekapta fegyverét és nekicélozta Vaszilynak.

— Mondd mégegyszer!

A munkavezető tehetetlen volt. Nem szólhatott s a mérnöknél sem volt lőfegyver. Gyenge Bálint mégis előrelépett.

— Ez a terület Dombay Ferencé és önnek engedély nélkül tilos itt tartózkodni! Ezen a területen ön nem parancsol!

Bertin Gábor rá sem hallgatott a mérnökre, hanem ráordított a háttérben szorongó két emberre:

— Kutyák! Mars előre! Vagy azonnal golyót röpítek belétek!

Gyenge Bálintot elfogta a harag, még egy lépéssel közelebb lépett a dühöngőhöz és újra rákiáltott:

— Ez a terület Dombay Ferencé! Itt más nem parancsol, csak ő!

A vadember gúnyosan nevetett fel:

— Hol van hát akkor az a Dombay Ferenc?! Hadd lássam, hogy parancsol?!

És ekkor mintha csak az Isten küldte volna, a közelben megszólalt a földesúr hatalmasan zengő hangja :

— Itt vagyok ! Én vagyok Dombay Ferenc !

Minden szem arra nézett. Az Ördögöröm irányából felénk közeledett hosszú, gyorsított lépésekkel a gazda. Ijesztően sápadt volt s a szeme félelmetes tűzben lobogott. Ott állt meg egészen közel a társasághoz és emberről emberre röppent a tekintete. Aztán egyetlen lépéssel Bertin Gábor előtt termett és az emberek később megesküdték rá, hogy villámlott a szeme.

— Uram, ön szólított ! Mit akar? !

És ekkor csodálatos dolog történt.

A vadember egész testében megreszketett. Mintha hirtelen borzasztó küzdelem viharzott volna rajta végig. Látni lehetett az arcon, hogy ellenáll, hogy tiltakozik valami ellen. Hogy valami borzalmas titok szakadt rá, ami ellen semmit sem tehet. Láthatatlan erők szálai kötözték dermedtre a testét. Mégis irtózatossá erőfeszítéssel pillanatnyilag mintha minden varázst lerázott volna magáról, felordított :

— Az a két ember az enyém ! El akarom vinni őket !

Ferenc kérdőleg a mérnök felé fordult, erre Bertin Gábor megkönnyebbülten lélekzett fel és arcára újra vörös lángot dobott a harag.

A mérnök lelkendezve mondott el pár szóban mindent ! A földesúr szeme a történet után felajzott nyílként újra visszapattant Bertin Gábor arcára.

— Uram ! Ez a terület az enyém ! Önnek itt semmi keresnivalója ! Távozzék ! A két ember pedig itt marad !

Bertin Gábor fegyvere még mindig vállnál volt. Pillanatra úgy látszott, mintha Dombay Ferenc felé akarná fordítani a csövét. Gyűlölet és a pokol minden gonoszsága ott lobogott az arcán. Azután hirtelen elsápadt. A fegyver csöve táncolni kezdett a kezében. Egyre furcsább és egyre nagyobb köröket írt le, az arcon fokozott erővel foglalt helyet a rémület, az egész hatalmas test remegésbe kezdett, a tehetetlen tátozásban rángatózó szájból kétségbeesett, kusza kiáltás tört elő s a fegyver hirtelen csörömpölve zuhant kezéből a földre.

Dombay Ferenc arca, mintha egy fáklya lángja aludt volna ki hirtelen, újra mozdulatlan lett és nyugodt. Lehajolt, felemelte a fegyvert és visszaakasztotta Bertin Gábor vállára.

— Uram, újra csak azt mondom, hogy a terület az enyém ! A határát csak békés szándékkal lépheti át ! Szeretném, ha nem tekintene ellenségnek !

Bertin Gábor, mintha álomból ébredt volna, összerázkódott és értelmetlenül nézett körül. Azután szorongó tekintettel lesett Dombay Ferenc arcába, összeszedte minden erejét és hozzálépett.

— Bertin Gábor vagyok, a szomszéd birtokos !

A sovány, hideg kéz mereven nyúlt a forró, húsos tenyér után.

— Örvendek uram !

S a vadember mintha semmi sem történt volna, hirtelen megfordult és siető járással tűnt el az erdő fái között.

A mérnök is, az emberek is a jelenet hatása alatt állottak és dermedten néztek föl földesurukra. Dombay Ferenc szünet után nekiindult az erdőnek és halkán szólt:

— Kérem mérnök úr, jöjjön velem.

A mérnök felrezzent és vele ment. Nem tudta mit akar, nem tudta hova követi, csak ment utána és az egész úton nem szólt egy szót se. Megfoghatatlan volt előtte az az erő, amivel szemeláttára fegyverezte le ellenfelét. Ez nem közönséges hipnotikus erő. Ez a szuggesztív erők legtökéletesebbje! Emberfölötti hatalom! Tehát mégis van lelki kultúra és a lélek képes az anyagi élettől elkülönülve önálló fejlődésre. A gazdának úgy látszik igaza van! És az előbb lefolyt jelenet súlyos bizonyíték az ő igaza mellett. Vajjon milyen idegen erők rejtőzhetnek még ebben a testetlen, árnyékszerű alakban? Megdöbbsent félelmet sugároz maga köré. Bertin Gábor hatalmas alakja valósággal eltörpül a nevetségesen erőtlen, gyenge test előtt. Az anyagias erő alantas szerepe nyilvánvaló lett ebben a harcban. S a lélek hősi és korlátlan diadala megdöbbsentő távlatot bontogatott ki a mérnök szeme előtt.

De hiszen ha ez igaz, akkor hallatlanul ostoba módon fejlődött az egész élet! Akkor valakinek jönni kell, aki egyetlen mozdulattal törli le a falitábláról a tévesen levezetett egyenletek képleteit és újra kezdődik az egész. Lehetséges volna ez?

A mérnök összerázkódott. Gondolataira hangos szóval felelt a gazda:

— Igen mérnök úr! Lehetséges! És annak a világot mentő kézmozdulatnak be is kell következnie! Az élet nem azért van, hogy az embert szórakoztassa. A víztükör sem azért van, hogy megnézzze magát benne a part. Az életnek, a víztükörnek is megvannak a mélységei s ha az emberiség tiszavirág élete megrészegülten járja is a táncot a víz színe fölött, el kell következnie az estének s a tiszavirág élettelen teste nyomtalanul tűnik el az egykedvű habokban.

A mérnök megállt és döbbenet sugárzott arcából.

— Dombay úr megijeszt. Az előbb az a győzelem a testi erő fölött. Most meg úgy olvas a gondolataimban, ahogy akar.

Ferenc arcán átsuhant az elkedvetlenedés felhője.

— Persze. Megint elfelejtkeztem magamról. De nem tehetek róla. Olyan hangosak, olyan erőteljesek voltak a gondolatai, mintha csak beszélt volna. Remélem azért nem tekint emberfölötti lénynek. Magának tudnia kell, hogy amire egy ember képes, ugyanazt valamennyi meg tudná csinálni. Mert nincs erősebb lélek és gyengébb lélek! Csak erősebb és gyengébb test van! A lélek egyforma és erejét úgy befolyásolja a test, mint hegedűhúr hangját a szordinó. Ne nézzen rám olyan megdöbbenéssel. Nem mondok újat. Mindezt már sok ezer esztendővel ezelőtt tudták az emberek!

A mérnök ajkáról ellenállhatatlan erővel tört fel a kiáltás :

— Mért élünk hát akkor így?!

— Amíg lesznek emberek, akik a kultúra fejlődésének rétegeit a kőkorszakban, a bronzkorszakban és a szénkorszakban keresik, akik a puskapor feltalálását tekintik az emberi művelődés tengelyének és a szén energiájában keresik azt a lángot, ami fényt derít majd a világűr dermesztő sötétjébe, addig az emberek soha másképp élni nem fognak!

A mérnök halkán felelt :

— Az egész gigászi munka hiábavaló?

A felelet zengett, mint az égi harsona :

— Az élet forrás és a halál torkolat! Az emberi élet eme két pontját folyamként köti össze az idő. Ez az idő átlag ötven év. S az ember minden erejét erre az ötven esztendőre koncentrálja. Azt hiszi, ezért az ötven esztendőért született. Ezért fontos a puskapor, ezért fontos a szén és ezért fontos a repülőgép! Holott mindenki rájöhetne arra, hogy ezek a gyermek csecsebecsei... Babaszoba... Bababútor... Katonák... Háború... Hiszen ez az ötven esztendő megfoghatatlan parányi a mindenségben rejlő időnek. S az ember valóban önmaga gőgijében edződött a föld urává, mert az ötven esztendő parányi tükrében akarja visszatükröztetni a mindenség életét... Gyűszübe akarja dugni a Himaláját!

A mérnök felkiáltott :

— Kétségbeesés fogja el az embert, ha elfogadja gondolatait! Dombay hangsúlyozottan mondott ki minden szót :

— Semmit sem szabad elfogadni mérnök úr! Mindenre rá kell jönni magától!

Hirtelen egészen más színezetet kapott a hangja :

— Mit gondol, hova megyünk?

— Nem tudom.

— A Barna rétre... Kiváncsi vagyok a fúrójára.

A mérnök értelmetlenül állott meg.

— De hiszen Dombay úr éppen az előbb bizonyította be, hogy az egésznek semmi értelme!

Lassan, tagolva hullott Ferenc ajkáról a szó :

— Mérnök úr, nem mi leszünk az a kéz, aki egyetlen mozdulattal tisztára törli a fekete táblát... Menjünk...

Hirtelen bukkantak ki a lombok zöld tengeréből a barnaszínű rétre, annak egyik sarkában toronymagasságban állott a fúrógép tömör, jól épített deszkázata...

XI.

A Dombay-ház nyugalmas életére egyre nagyobb erővel ütötte rá bélyegét a félelem. Sugdolódzó, nyugtalanarcú cselédek végeztek el a munkát. Fokozottabb erővel csirázott ki a parasztlélek humuszából a babona s az éjtszakák erdei árnyai egyszerre elérték egy kisebb

fajta hadsereg létszámát. Minden nesznek megvolt a maga jelentősége. Sötét szobákból sápadt arccal tántorogtak elő asszonycselédek, egészséges, erős fogazatuk vacogva ütődött egymáshoz és ártatlan szemük segítséget keresve vergődött a fény körül. Mindenki lábujjhegyen járt és halkán beszélt, mintha valakinek terhére lett volna a lárma.

Amikor a nap már az alkony sötét kosarába kezdte hajigálni levetközött fénykendőit és vörösen izzó testét a földre vetítette az ég tüköréből, a Dombay-ház körül hirtelen kihalt minden élet. Ajtók és ablakok bezárultak, minden élő lény a falak közé menekült s az öregek reszkető ajkáról életre támadt a mese.

A suttagásoknak, a remegő ijedtségnek tengelyében a fiatal tekintetes úr állott. Itt is, ott is tudtak róla valamit. Egy-egy váratlanul találó szava hangzott el, egy ismeretlen jó tanácsa vált be, vagy valami emberfölöttinek látszó gyors segítsége teremtett csodát s ezek az apró esetek az esőcsöppekhez hasonlóan lassan titokzatos tóvá gyűltek fel az emberek lelkén.

András bácsi meggyógyult és már résztvett a könnyebb munkában. Öreges alakja nehezen, törődötten mozgott, felépülése után keveset beszélt, ő volt az egyetlen, aki rajongó szeretettel nézett a Ferike ifiúrra. Könnyebb volt a lelke, ha ott lebzelt a szobája körül s a mindenféle rémségeket sugdosó cselédek közé ő hajította oda néha mérgesen a szavát:

— Szamarak vagytok! Mit beszéltek olyasmiről, amihez nem értetek?!

Amikor azonban megérkezett a Bertin Gábor-féle esetnek a híre az Ördögórom alól, beszélhetett már András bácsi. A cselédséggel nem lehetett bírni! Napközben is el-elakadt a munka és kutató szemek nézték az erdőt és az erdő szélén az árnyékok járását.

A víztükörbe dobott kő nyomán a felbuggyant gyűrűk siető terjedése behullámozta már az egész tavat. A falu, a környék beleesett a babona ragályos nyavalyájába s a súlyos kór veszedelmes erővel emésztette, rágta az emberek primitív gondolkodását.

Linka halálos félelemben végezte el gazdája két szobájának takarítását. Úgy nyúlt mindenhez, mintha parazsat kellett volna fognia. Siető kezében reszketve táncolt a seprű és kapkodó szeme borzalmakat keresett a sötét sarokban és a butorok alatt. Ez a másfélórai takarítás kivetkőzte rendes formájából, aludni se bírt. Sápadt lett. Szeme alá fekete gyűrűket préselt a nyugtalanság és minden legkisebb zajra összeresztent. Nem bírta tovább. Egy reggel vonakodva, de mégis asszonya elé állott.

— Nemzetes asszony kérem, volna egy kérésem...

Dombayné rátette kezét a lány vállára.

— Mit akarsz, fiam?

A lány zokogva temette arcát a kezébe és akadozva szólt:

— Nem bírom takarítani azt a két szobát... Nem bírom!

Az úrnő csendesen nézte a síró lányt.

— Aztán mért nem?

— Félek!

A nemzetes asszony remegő keze végig simogatta a lány fejét és halkán válaszolt:

— Jól van, fiam. Holnaptól kezdve nem takarítod!

Linka letörölte könnyeit és boldogan csókolta meg asszonya kezét, azután sietve hadarta:

— András bácsi vállalná a takarítást!

— András bácsi?

— Igen. A külső munkában úgyse igen lehet használni azóta, . . . amióta . . .

Itt elakadt. A zavar visszaparancsolta az ajkára tóduló szavakat. Dombayné megértette.

— Jól van, fiam. Küld hozzám András bácsit.

És András bácsi boldogan vállalta a takarítást. Felragyogott az arca, amikor a nemzetes asszony ajkáról megértette a megbízatást. Ide-oda tipegett két öreg lába a zavartól és egyszerre könnyes lett a szeme a megtiszteltetéstől. Dombayné szerető mosollyal figyelte a hűséges embert és megkérdezte tőle:

— András bácsi, aztán maga nem fél a fiamtól?

Az öreg cseléd kidüllesztette horpadt mellét és büszkén felelt:

— Én aztán nem! Akkor halok meg érte, amikor kell!

Dombayné szívét melegség öntötte el.

— Jól van, András bácsi. Ezért a munkájáért minden vasárnap fél liter bor jár külön az ebédjéhez a pincéből.

A különös, riasztó hírek felkavarták a falu csendjét is. Az első napokban a bíró és a falu első gazdája Bárány Sándor tanító úr vezetésével tisztelegtek a visszatért földesúr előtt. Már akkor is megdöbbenő hatással volt rájuk Dombay Ferenc. Értelmetlenül hallgatták komoly, tudós szavát. Sokat beszéltek a sötét szeméről, a sovány kezéről és nem tudták leküzdeni a szorongást, ha megemlékeztek erről a találkozásról.

Azóta a beérkezett hírek a fantasztikum felhőibe emelték a fiatal földesurat. Varázslónak nevezték és lassan-lassan haragos szörnnyé dagasztotta személyét a szóbeszéd tele marokkal mért kovásza.

A kocsmában, az ital mellett szomjasan fogyasztották az emberek a kósza híreket és az ital mámorától hangos legények nevetve noszogatták a szép özvegy kocsmárosnét:

— Terka asszony, mennyiért adna csókot a szép földesúrnak?

Mosolyogva riszálta meg hintázó derekát a menyecskevirág.

— Azt majd akkor mondom meg, ha ő kérdi!

— Aztán mit mond neki, ha ő kérdi?

Úgy pattogott a menyecskeszáj parazsáról a huncut szó, mintha friss kukoricát pattogatott volna:

— Azt majd kiolvasom a szeméből.

Nagyot nevettek a fiatalok.

— No hiszen jó helyen kereskedik akkor! Éppen csak a szemébe kell néznie! Rögtön hatalmába keríti a rossz!

A menyecske nem hagyta magát.

— Csakhogy az én szemembe meg sok a jó! Majd meglátnánk, ki győzne! Nem hiszek én abban a rosszban, ami férfi szemben van!

A legények boldogan ütötték az asztalt.

— Eljen a Terka asszony! Igaza van! Csak asszony szemében van helye a rossznak! De vigyázzatok, ne is nézzetek bele az ő szemébe, mert rosszabbul jártok, mintha az uraság szemébe néznétek!

A sok szóbeszéd egyformán áthatott a plébánia és a tanítóház falain is. A katonapap és a szelídlelkű tanító sokat beszéltek Dombay Ferencről. A plébános hangjában sok volt a harag, amikor a történetek valóságát vitatta. Szélhámosságról, kóklerségről beszélt. Ilyenkor hadakozó kezében tövig égett kard volt a szivar, szavai pattogtak, mint a meglendített ostor és támadásba feszült teste a tankok ellenállhatatlan erejére emlékeztetett. Nem tudta megbocsátani a fiatal földesúr szavait, amikor az első ebéd alkalmával nekitámadt és kétségbe vonta az ő lelkiéletének komolyságát. Pedig a szavak, az a halkan, szenvedély nélkül elmondott pár szó alaposan felforgatta a falusi magányban felépített, tespedt nyugalom csendjét. Lelkiismeretének vasbetonszilárdságú falai alatt az a sovány kéz egyetlen rántással meglazította a talajt s a szürke, mindennapi élet egyformaságában beporosodott lélek rejtett zugaiból gomolyogva szállt fel a sűrű porfelhő az ébredés szelének legkisebb mozdulatára.

A plébános kevesebbet evett. Mértékletesebb volt az italban és szivarjainak számát is csökkentette a felére. A tanító csodálkozva vette észre, hogy pap barátja kevesebbet hívja át sakkozni, vagy ha néha magától látogat át hozzá, nem találja minden esetben birodalmak térképei fölé hajolva, amiken lelkesen vezeti keresztül zászlócskákából álló hadseregeit és fantasztikus harcokat vív meg a jövő történelméből.

Sokszor ott találta a térdeplőn, a feszület előtt, ahol teljes odaadással imádkozott. Az öreg tanító érzékeny füle észre vette azt is, hogy a vasárnapi prédikációk gondosabbak és elmélyültebbek. Kimaradt belőlük a megszokott, közhelyekké süllyedt bombasztok üres kongása, a fakó könyvekből olvasott áhitat. Nem a nyomtatott betű szaga érzett a szentbeszéd hangsúlyán, hanem egy gondolkozó, tiszta lélek illata szállt szerte a lelkes mondatok nyomán.

Ő maga csendes szemlélődéssel figyelte Dombay Ferenc életét. Aggódva hallott tanácstalan kóborlásairól. Látta eltávolodott lelkének kétségbeesett vergődését. Megérezte az idegenből visszszakadt lélek mélységes tragikumát. Szeretett volna hozzáférközni, segítőkézzen szeretett volna melléje állni, tanácsot adni és jóságos szívével átmenetet teremteni közte és övéi között. De minduntalan a zárkózott lélek hideg falába ütközött. Nem talált rést a gondosan megépített magány bevehe-

tetlen páncélján. Sűrűn eljárt a nemzetes asszonyhoz és okos, szerető szóval kitartásra biztatta a segítségre szoruló anya lelkét. Katóka is ott ült mindég közöttük és komolyan vett részt a nehéz órákban. Dombaynének nem volt titka házuk öreg barátja előtt. Tartózkodás nélkül tárta ki lelkét. Bárány tanító ijedten vette észre, hogy milyen elemi erővel kúszalódik össze a Dombay-ház élete. A nemzetes asszony arcára már kiült az ideges feszültség. Nemrég még elevenlobogású szemén megtört a fény és fehérre meszelte arcát a gond. Katóka tekintete is kapkodva szállt. Hajnalfényű bőréből a piros színt kiölte a bánat. Riadtan forgatta fejét jobbra-balra, mintha mindig valakinek a váratlan megjelenésétől kellene tartania! Anyja el akarta küldeni a városba nagynénjéhez, hogy elhagyja kis időre ezt a levegőt, öreg barátját is kérte, hogy beszélje rá a kislányt a látogatásra, de Katóka hajthatatlan maradt. Semmi kincsért sem hagyta volna egyedül ebben a helyzetben édesanyját. Így aztán nem maradt más hátra, minthogy Dombayné legalább Justh Dezső társaságát szerezte meg kislányának, aki mellett Katóka felfrissült, felélénkült, akinek a társaságában láthatólag jól érezte magát.

A doktort nem nagyon kellett hívogatni. Minden rendes látogatási napján pontosan beállított ebédidőre. Ilyenkor Katóka izgatottabb volt. Ágaskodó lelke napfénybe harapott és megtelt a szeme rejtelmes erdei titokkal.

Ők ketten rendesen a kertben sétáltak. Katóka sietve mondta el újabb megfigyeléseit bátyjáról, amiket az orvos pontosan boncolgatott tudományos elemeire. Nem látott csodát semmiben, meg tudott magyarázni minden rendellenes dolgot, mesélt híres indiai utazók csodálatos feljegyzéseiről, hiteles és híressé vált adatokról és Ferenc minden szavát, minden tettét azonnal a megfelelő helyre regisztrálta. Beszélte az akarat-erő beteges fejlődéséről, a hipnózisnak a csoda határán járó hatalmáról, az eksztázisról, autóhipnózisról és mindenre talált szürke, közönséges f zavakat, amik a rendkívüli eseményeket jelentéktelen történetekké sokozták le. Katóka mindig megnyugodott mellette.

Dombayné és Bárány sokszor nézték együtt a két fiatal lélek egymásfelé kanyarodását. Ők látták már, a fiatalok talán nem is vették észre, hogy az élet vaskezü kocsisa: a sors egy kocsirúd mellé szánta őket. Most szoktatja őket a járáshoz. Hiába hőköl belé bármelyikük is az ösztönösen megérezett közös élet szenvedéseibe, hiába horkan fel a lelke mélyén egyszer egyik, majd a másik a közeledő veszedelem sejtelmére, a láthatatlan gyepelőt már rájuk erőszakolta a kegyetlen kéz, akarva, nem akarva össze kell szokniuk, be kell törniök a közös járomba. Még jó, ha kicifrázza útjukat tarka virággal a szerelem!

A nemzetes asszony elgondolkozva szólalt meg:

— Mondja, öreg barátom, egymáshoz illenek!?

Bárány Sándor elmosolyodott.

— Maga se kérdezné, nemzetes asszony, ha nem látná, hogy úgy van!

— Jó, jó, csúnya ember, elrontja az öreg asszony örömét. Mért nem felel rendesen? Nagyon jól tudja maga, hogy az ember ilyenkor mit akar hallani? Persze, hogy összeillenek. Tudom én azt jól. Egyiknek se kell szégyelnie a másikat, ha együtt néznek a tükörbe! De magától várom a szót, hogy ki fia, mi fia ez a kis doktor? Jó ember-e? Megbízható-e? Közénk való-e? Rábízhatom-e az életem örömét?... No, csúnya ember, most feleljen...

Az öreg tanító elkomolyodott.

— No lám, az asszony más... Az asszony ilyesmire is tud gondolni. Én csak arra gondoltam, hogy fiatalok és szépek! Öszeillenek! Kell ennél több?

— Kell öreg ember, persze, hogy kell...

Bárány felhúzta vállát, szemöldöke magasba szökött és elkezdte:

— Hát amit tudok, elmondom. A mult héten hallottam a körjegyzőtől. A legény úri családból való. Törvényszéki bíró volt az apja. Ő maga szelíd, dolgos ember, aki él-hal a hivatásáért. A szegényeket különös gonddal gyógyítja és hívás nélkül járja sorra a betegeket. Ahol megfordult, ott szeretik. A járás minden lányos mamája szemet vetett rá, de a körjegyző már tudja, hogy a doktor itt érzi magát a legjobban és a legszívesebben ennek a községnek a látogatására indul.

Dombayné tréfás haraggal bólongatott a fejével.

— Hogy milyen hamar tudnak meg mindent az emberek! Az a körjegyző is egy vén pletykászák. De fogadom, ha beteszi ide a lábát, alaposan megmosom a fejét.

Bárány felnevetett.

— Azt várhatja, nemzetes asszony, amíg eljön! Nem jön az ide! Egészen a Bertin Gábor embere már. És az a vad ember nem tűri, hogy a barátai ide betegyék a lábukat!

Dombayné elgondolkozva nézett maga elé.

— Hát ezért nem jön?

— Ezért hát.

A sétából a fiatalok lassan jöttek vissza a házba. Közeledett a doktor távozásának az ideje. Dombayné maga mellé ültette.

— Jöjjön csak, kis doktor, én is szeretnék magával beszélni. A fiamról van most is szó, mint mindig. Szeretném meghízlalni, hogy egy kicsit jobban nézzen ki, hogy eltűnjön arcáról az a borzasztó sápadtság és szeretném, ha aludni tudna.

Az orvos gyorsan felelt:

— Mindez nagyon könnyű volna, ha rendes emberrel lenne dolgunk. Kaphatna altatót és étvágygerjesztőt. De úgy tudom, hogy Dombay úr csak tejet iszik. Önszántából nem vesz be orvosságot és bajos volna mindent abban a kis ételben titokban beadni neki.

Az anya kérve nézett az orvosra.

— Talán altatót mégis. Ha aludni fog, megjön majd az étvágya. Justh doktor elővette orvosi táskáját és porokat szedett elő belőle.

— Jó, nagyságos asszonyom, adok altatót. Teljesen izetlen por. Tessék egy adagot belekeverni a vacsorai tejébe. Egészen biztos, hogy aludni fog tőle. Ha ez sikerül, akkor lassan keresztülvisszük a többit is és rendes embert csinálunk belőle.

Amikor a doktor elment, a nemzeti asszony érdeklődve fordult barátjához :

— Igaz, Bárány, mondja, mi van Marikával? Nem szép magától, sohase beszél róla. Ebben a sok gondban és bajban már egészen elfelejtkeztünk róla.

Az öreg tanító szeme felragyogott.

— Él! Azt írja, hogy boldog, mint a madár. Szereti az életet. Szereti a foglalkozását. A tanítványai imádják. S az igazgató őt tartja a tanítóképző legtehetségesebb tanerőjének. Semmi gondja. A keresete szép, még félre is rakoghat belőle.

Dombayné elgondolkozva nézett maga elé.

— Hány éves most?

Felhő szaladt keresztül az öreg ember arcán.

— Harminc.

A nemzeti asszony rábolongatott.

— Igen, igen... Tizenötéztendős volt, amikor Ferenc utoljára látta... Emlékszik, öreg ember, hogy húzott egymáshoz akkor a két gyerek?

Egy sóhajban érkezett a válasz :

— Emlékszem . . .

Az apa lelkének fájdalmát, az anya lelkének titkos gondolatait ébresztette fel a mult emléke. Az apának fájt, hogy egyetlen gyermeke társtalanul éli életét, Dombayné pedig kimondta gondolatát :

— És Marika azóta sem ment férjhez. Pedig milyen gyönyörű teremts. Már két esztendeje nem láttam. Akkor volt itthon, úgye, a nagy vakációban?

— Igen. Akkor volt itthon.

— Az idén nem jön haza?

Az öreg tanító figyelmesen nézte a nemzeti asszony arcát, mialatt felelt :

— De igen. Három napja kaptam tőle levelet, amiben azt írja, hogy a vizsgák után haza jön. Pihenni akar.

Dombayné arcán rőzsetület rakott az öröm.

— Öreg ember és maga ezt csak most mondja? Ó milyen irigy, csúnya ember !

Bárány zavarba jött.

— Nemzeti asszonynak olyan nagy fájdalom szakadt a lelkére. Igazán nem gondoltam, hogy ez a hír örömet okoz.

Dombayné csupa elevenséglett.

— Katóka ! Hallod? Marika hazajön az idén. Ki sem mondhatom, mennyire örülök neki. Aztán azonnal elhozza ám, öreg ember, amint megérkezik ! Értette? !

— Természetesen, első dolga az lesz, hogy eljön.

S a nemzeti asszony kedve nem fogyott el Bárány távozása után sem. Frissebben, nyugodtabban várta az estét és amikor Katókával együtt bementek a vacsorához az ebédlőbe, a Ferenc helyén elkészített pohár tejbe sietve öntötte bele az adag port, amit az orvostól kapott. Azután jól elkeverte. Ettől kezdve ő is, Katóka is nyugtalanul ettek, idegesek voltak, nem találták helyüket, türelmetlenül várták Ferencet és valami eleven csillogás ott ült a szemük mélyén.

Már megették az ételt, az edényt Linka már ki is vitte, a rendes szokás szerint mégis ott maradtak az asztalnál, hogy bevárják Ferencet.

Hosszú várakozás után belépett. Halkan köszönt. Alig hallható járással ment a helyéhez és leült, hogy megigya tejét. Mielőtt kezébe vette volna a poharat, szeme csendes nyugalommal nézett először anyja, majd húga arcába. A lesütött szemek, az izgalomtól reszkető arcvonások azonnal feltűntek neki. Kicsit tovább figyelte őket és egyetlen dermedt pillanatban az anya is, a leány is megérezte, hogy Ferenc mindent megtudott. A sovány kéz megragadta a poharat, szájához emelte és lassú, egyforma kortyokban itta ki az egész pohár tejet. Azután felkelt és gyönyörű hangja szelíden szólt :

— Édesanyám, a test orvossága nem orvossága a léleknek ! A maguk orvossága nem használ nekem ! A léleknek nincsen rá szüksége. A lelket egy tűz edzi csak egészségessé : a szenvedés ! És én nem azért vagyok éjtszaka ébren, mert nem tud nyugodni a testem, hanem mert a lelkem nem érzi szükségét az álomnak. Ne rontsák el hát ízét az egyetlen tápláléknak, amit elfogadok. Jó éjtszakát.

XII.

Kibirhatatlanul forró napok következtek egymásután. A levegő tele volt a megpörkölődött por émelygős szagával. Roskadtan álltak a fák a hőség rettenetes súlya alatt s a mezőkön földre terítette az életet a szárazság. Ellankadt emberek tántorogva végezték el a muszájmunkát s a völgy mélyén eszméletlen némaságban heverték a falu házai. Aggódó arcok szomjasan emelték tekintetüket a magasba s elbúsult szemek szorongva becsülték fel nap-nap után a növekedő kárt.

Az ispán elernyedtt tagokkal állott a nemzeti asszony előtt.

— Minden elpusztul . . . Magnak se marad meg semmi . . . Még a Lapályosba is beleütött a szárazság, ahol pedig a legmelegebb nyaraikon is mindig nedves maradt a föld. Arasznyi por van már ott is. Vastagon rakódott rá a répara, a burgonyára, lélekzeni se tudnak a levelek . . . Már alig látni zöld színt a mezőn . . . Olyan sápadtak a táblák, akár az ijedt ember arca. S a szegény ember csak összeteszi a két kezét és vár . . . Mit is tehetne egyebet? Ugyan ki gondolna a bajával, ha maga a jó Isten se néz rá?

Az ispán csodálkozva nézett a nemzeti asszonyra, aki még erre

se szólt egy szót se. Már itt áll előtte vagy egy fél órája, beszél . . . csak beszél . . . és nincs a szavára még csak egy fejbiccentés se. Úrnője olyan fáradtnak olyan összetöröttnek látszott, mint aki hosszú betegségből kelt fel. Hej, milyen máskép volt ez pár hét előtt. A nemzeti asszony csupa fül volt. Mindent meghallott, még azt is, amit nem kellett volna. A szeme villogása jobban észrevett mindent, mint akármelyik férfié. A szava olyan hangos volt, hogy kicsire lapult alatta az ember. Hogy ment akkor a munka! Pompás, eleven életet élt az egész környék!

Most meg a legritkább esetben hallgatja meg az ispáni jelentést, a szeme üresen néz maga elé, vagy kitekint az ablakon és hiába szó, hiába beszéd, semmivel sem lehet a gondolatait visszaédesgetni!

Az ispán elhallgatott. Szomorúan nézett maga elé. Egy ideig még várt tisztességből, mert úgysis tudta, hogy hiába vár. Azután közelebb lépett és hangosabban szólt:

— Parancsol még tőlem valamit a nemzeti asszony?

Dombayné összerázkódott és sietve válaszolt:

— Nem . . . Nem . . . Köszönöm . . . Nagyon meg vagyok elégedve . . . Vagy mit is? . . . Igen . . . A szárazság. Hát persze. Istenem, ez ellen nem tehetünk semmit . . . Itt nincs más, csak várni kell . . .

Az ispán belenyugodott. Nem is várt mást. Pedig három esztendeje, amikor az a kis szárazság volt, a nemzeti asszony csupa tervvel volt tele. A mérnök úrral a hegyekből le akarta vezetetni a forrásvizeket a völgybe. Kis hija volt, hogy meg nem csinálták. Már hozzá akartak kezdeni, amikor megindult az eső és esett három héten keresztül szakadatlanul. Milyen jó volna most ezt a tervet keresztülvinni. Dehát a nemzeti asszony lelke most már nem a földeké. Rátette arra a sovány, halál kezét a fia. Összeütötte hát a bokáját, hajolt egy mélyet és elköszönt.

Katóka ilyenkor gyöngéden szaladt mindig oda anyjához és kedvesen kérdezte, hogy rendben van-e minden? Meg van elégedve a gazdaság menetével? Nem volna jó kimenni az Arany-földre? Vagy végiglátogatni a tehenészeteket a hegytetőkön? Anyja mondott egypár közönyös szót, ráhagyta, hogy rendben van minden, az ispán megbízható ember, egyáltalán nincsen arra szükség, hogy ők az emberek nyakára járjanak. A kislány ijedten nézett rá. Nem ismert az ő szigorú, katonásszavú, mindent tudniakaró anyjára, akinek eddig a gazdaság minden egyes szála a kezében volt. Aggódva ölelte át.

— Anyuskám, olyan furcsa vagy. Nem vagy beteg?

— Semmi bajom ,gyermekem. Ne aggódj . . . Ha majd már egyszer minden a Ferenc kezében fut össze, akkor jobb lesz. De most hagyjuk még őt. Ne bántsuk. Hadd jöjjön előbb magához.

S a mérnök is észrevette, hogy a nemzeti asszony megváltozott. Nem tudott vele megbeszélni semmit. Nem érdekelte az erdő, a ki-termelt fa, a fúróval felhozott szénréteg . . . Megpróbálkozott Ferencsel megbeszélni egyet-mást, mikor látta, hogy ez sem megy, egymaga feküdt

neki a munkának és kiváló talentuma mindig a legéletrevalóbb dolgokat valósította meg.

A faluban ezek alatt a napok alatt Bárány tanító úr nehéz munkával húzta fel a kútból a vizet, hogy eltikkadt kertjét némiképp felüdítse.

Özvegy ember létére a házban csak egy régi, hűséges cselédet tartott: Lojzi nénit, aki lassú, csendes munkával elvégzett mindent. A kertet azonban a tanító úr maga gondozta. Először, mert senki más nem volt, aki tehetne volna, másodszer, mert ki se adta volna a kezéből senkinek. Hogyne, majd az ő rózsafáit, gyönyörű tulipánjait és liliomjait másnak! Azt lesheti a világ! Egész napját ott töltötte a szép, gondozott kertben. Mindig talált valami tennivalót. Hol a ház előtt kapálta fel a csonttá száradt földet és egyengette az utakat, kötözte a szekfűt és gyomlálta a petuniát, majd meg a ház mögé ment az árnyékos gyümölcsösbe s ha szükség volt rá, elvégezte a munkáját még a mostohán hagyott konyhakertben is.

Ezt a rendes, nyári, napi programot megszakította a reggeli házelőtti pipaszó, amikor a plébánossal elvitázott az aktuális kérdések fölött és az ebédutáni szieszta, amikor a rózsalugasban, a nyugszékben heverte ki az ebéd fáradoalmait.

Az öntözés estére maradt. Szuszogva cipelte a vízzel telt, nehéz locsolót és mégsem sajnálta a vizet tetszhalott virágaitól.

Ilyenkor a plébános is átúsztatott a kocsuiút feneketlen porán és felháborodva veregette le a port szürke reverendájáról. Azután hatalmas alakjával nekitámaszkodott a kerítés belső fájának és mosolyogva nézte az öreg tanító erőlködését.

— Ma tán még nehezebb, mint máskor?!

Bárány megállott a pap előtt.

— Mért nem könyörög ki egy kis esőt az Úristentől? Mindjárt nem volna olyan nehéz!

A pap mosolyogva pattogott:

— Ha rendesen eljárna a templomba, ahogy tisztességes keresztény emberhez illik, hallhatná, hogy egyebet se kérek, mint azt!

A tanító se hagyta magát.

— Akkor meg ugyan szép kis pap, akit meg se hallgat az Isten!

— Persze hogy nem hallgat meg, mert olyan embereknek vagyok a papja, mint maguk!

Elnevette magát a tanító.

— Annak is maga az oka! Lehetnénk mi mások is, ha nem maga után mennénk.

(Folytatása következik.)

Büky György.